त्रयोदशः पाठः

yksde3xye~

असतो मा सद्गमय।
तमसो मा ज्योतिर्गमय।
मृत्योर्माऽमृतं गमय॥

बृहदारण्यकोपनिषद् (1.3.28)

यथा द्यौश्च पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यतः।
एवा मे प्राण मा बिभेः॥

अथर्ववेदः (2.51.1)

यत् स्वप्ने अन्नमश्नामि न प्रातरधिगम्यते।
सर्वं तदस्तु मे शिवं नहि तद् दृश्यते दिवा॥

अथर्ववेदः (7.101.1)

सर्वस्तरतु दुर्गाणि सर्वो भद्राणि पश्यतु।
सर्वः कामानवाप्नोतु सर्वः सर्वत्र नन्दतु॥

विक्रमोर्वशीयम् (5.25)

© NCERT not to be republished

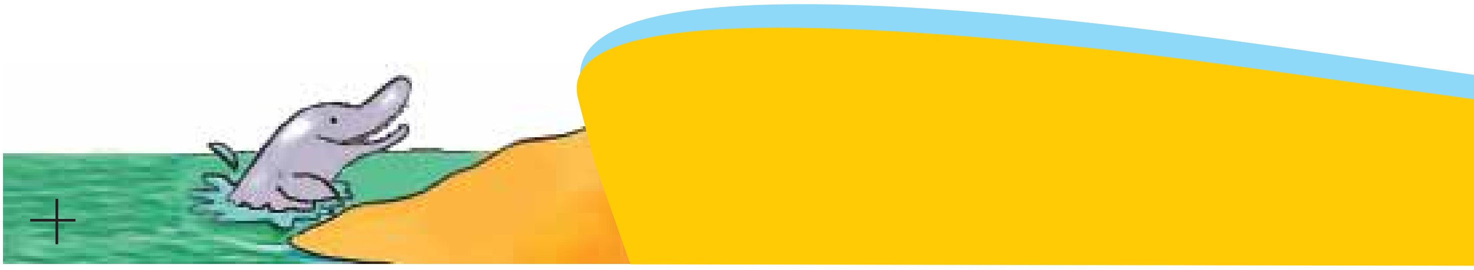

शब्दार्थाः

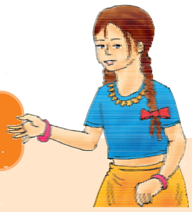

असतो	–	असत्/बुराई से	from evil/non-existent
सद्	–	सत्/अच्छाई	virtuous/good/ existent
तमसो	–	अंधकार से/अज्ञान से	from darkness/ ignorance
गमय	–	ले चलो	take to
मृत्योः	–	मृत्यु से	from death
अमृतम्	–	अमरत्व को	towards immortality
द्यौः	–	अंतरिक्ष, द्युलोक	heaven/sky
बिभीतः	–	डराते हैं	frighten
रिष्यतः	–	दु:ख देते हैं	pinch/give pain
बिभेः	–	डरो	be afraid
एवा	–	ऐसे ही	in the same way
अश्नामि	–	खाता हूँ	consume
अधिगम्यते	–	प्राप्त होता है	is acquired
अस्तु	–	हो	let it be
शिवम्	–	कल्याणकारी	good/beneficial
दृश्यते	–	दिखता है	is seen
दिवा	–	दिन	day
दुर्गाणि	–	कठिनाईयों को	difficulties
तरतु	–	पार करे	may get away
भद्राणि	–	कल्याणकारी	beneficial
पश्यतु	–	देखें	may see

© NCERT not to be republished

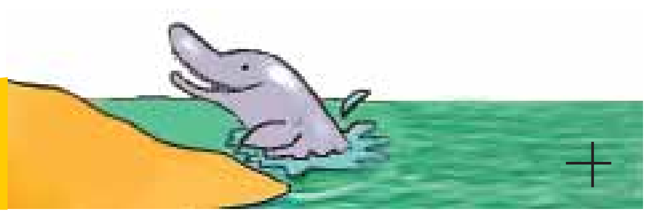

कामान्	-	कामनाओं को	desirable objects
अवाप्नोतु (अव+आप्नोतु)	-	प्राप्त करें	may find
नन्दतु	-	प्रसन्न रहें	may be pleased
सर्वत्र	-	सब जगह	everywhere

अभ्यासः

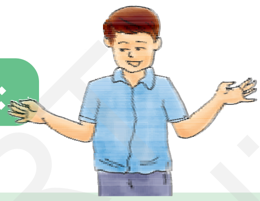

1. उच्चारणं कुरुत-

ज्योतिर्गमय	द्यौश्च	अन्नमश्नामि
प्रातरधिगम्यते	सर्वस्तरतु	दुर्गाणि
वृहदारण्यकोपनिषद्	कामानवाप्नोतु	भद्राणि

2. सर्वान् मन्त्रान् श्लोकं च सस्वरं गायत।

3. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

(क) दुर्गाणि कः तरतु?

(ख) सर्वत्र कः नन्दतु?

(ग) कौ न बिभीतः?

(घ) असतो मा कुत्र गमय?

4. उदाहरणानुसारं पदानि रचयत-

लोट्लकारः	**लट्लकारः**	**लोट्लकारः**	**लट्लकारः**
तरतु	तरति	क्रीडतु	....
पश्यतु	....	हसतु	....

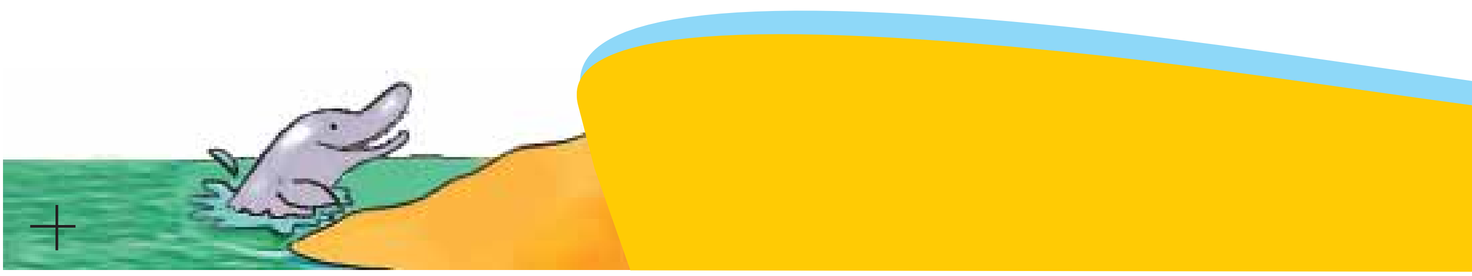

© NCERT not to be republished

नन्दतु	....	आनयतु	....
नृत्यतु	....	नयतु	....
अस्तु	....	धावतु	....
गच्छतु	....	लिखतु	....

5. विलोमपदानि योजयत–

क	ख
प्रातः	सर्वत्र
दिवा	स्वप्ने
जागरणे	सायम्
एकत्र	ज्योतिः
तमः	रात्रिः

6. मञ्जूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थनानि पूरयत–

न	च	यथा	एव	मा

(क) .... देशः तथा वेषः।

(ख) माता पिता .... शिशून् पालयतः।

(ग) श्रम .... जयते।

(घ) महात्मा गाँधी सत्यं .... अत्यजत्।

(ङ) गर्वं .... कुरु।

© NCERT not to be republished